Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки

KSE Kyiv School of Economics

Бюджетний барометр – листопад 2024

Що вийшло?

1. У листопаді доходи загального фонду склали **220 млрд грн**, що **вище планових**[1] **показників на 27,2%** (передусім через надходження гранту від США), а сумарно доходи загального і спеціального фонду становили **301,6 млрд грн.**
2. Сума залучених у листопаді коштів від розміщення ОВДП стала однією із найбільших від початку повномасштабного вторгнення – Мінфін залучив **78,9 млрд грн**, з яких **21 млрд грн** або **26,6%** – бенчмарк облігації, а **7,8 млрд грн** або 9,9% були номіновані в іноземній валюті.

Що не вийшло?

1. Державна митна служба виконала план надходжень лише на 78,7%, через зниження обсягів оподатковуваного імпорту.
2. Незважаючи на рекордні касові **видатки листопада (340,2 млрд грн)**, окремі статті були профінансовані не повністю, що призвело до фактичного рівня виконання бюджету за видатками на 6,7% нижче плану.

Що далі?

- Президент наприкінці листопада нарешті підписав ухвалені ще в середині жовтня зміни до Податкового кодексу, відповідно до яких підвищиться податкове навантаження вже з 1 грудня 2024 року, крім запровадження військового збору для ФОПів, яке набере чинності з 1 січня 2025 року.
- 4 грудня Міністр фінансів підписав Меморандум про взаєморозуміння та Кредитну угоду між Україною та Європейським Союзом щодо залучення до 35 млрд євро макрофінансової допомоги під заставу прибутків зі заморожених російських активів. Це створює умови для початку надходження коштів із січня 2025 року. Очікується, що Україна зможе отримувати по 1,5 млрд євро щомісяця.
- У грудні стартував проєкт «Зимова єПідтримка», який передбачає отримання громадянами разової фінансової допомоги у розмірі 1000 грн, що при високому попиті населення потребуватиме значних видатків із бюджету (лише за першу добу заявки подали більше 2,5 млн осіб).

Ключові ризики:

- Зниження рентабельності низки галузей через зростання вартості електроенергії й відповідно імовірне зниження надходжень від податку на прибуток підприємств (*середній ризик*).
- Нижчі надходження митних платежів у поточному році через нижчі за очікувані обсяги оподаткованого імпорту, в т.ч. спричиненого запровадженими влітку податковими пільгами для енергозберігаючого обладнання (*високий ризик*).
- Подальше збільшення податкового боргу через складні умови ведення бізнесу під час повномасштабної війни. Станом на 1 листопада 2024 року сума податкового боргу становила 175,5 млрд грн, що на 26,3% більше, ніж на початку 2024 року (*середній ризик*).

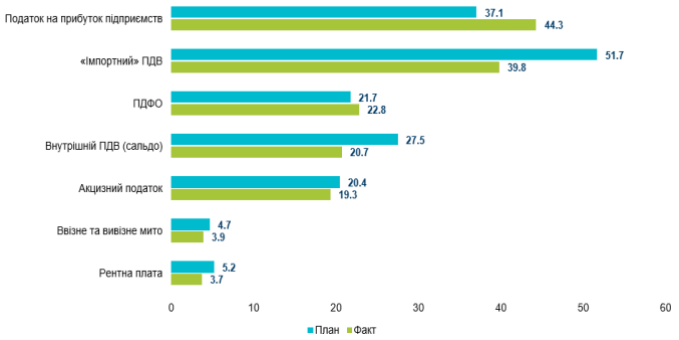
Деталі:

(1) Доходи загального фонду державного бюджету у листопаді становили **220 млрд грн** (+27,2% від плану), що пов'язано з надходженням **56,7 млрд грн (1,4 млрд дол. США в еквіваленті)** грантової допомоги від США – гроші надійшли через проєкт Світового банку "Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні" (PEACE in Ukraine).

План за основними податковими надходженнями до загального фонду держбюджету був недовиконаний на 8,2% – планували зібрати 168,2 млрд грн, а фактично надійшло 154,5 млрд грн (рис. 1). При цьому номінально у листопаді 2024 порівняно з листопадом минулого року податкові надходження виросли на 33,9%.

Державна митна служба зібрала лише 78,7% від плану через зниження оподатковуваного імпорту товарів унаслідок звільнення від митних платежів низки товарів, зокрема й енергозберігаючого обладнання (сума звільнень від митних платежів склала 22,5 млрд грн, що на 60% більше, ніж у листопаді 2023 року), а також пошкодження інфраструктури внаслідок обстрілів та ризики блокування кордону польськими протестувальниками (це подовжує транспортне плече).

Рис. 1. Надходження за основними податками до загального фонду державного бюджету у листопаді 2024 року, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Сукупні надходження до загального фонду державного бюджету від **податку на прибуток підприємств** у листопаді становили **44,3 млрд грн** (+19,5% до плану). Банки залишаються головним драйвером зростання надходжень цього податку. Проте в структурі сплаченого податку за січень-жовтень 2024 року 39,8% становили надходження від "інших" платників (банки забезпечили 33,2%). Це може бути пов'язано з виконанням вимог критичності підприємств (зокрема, щодо сплати податків і внесків у розмірі понад 1,5 млн євро) для можливості здійснення бронювання працівників.

Надходження від **ПДФО** до загального фонду держбюджету становили **22,8 млрд грн** (+4,9% до плану), що може бути пов'язане з подальшим зростанням номінальних заробітних плат.

Надходження **акцизу** до загального фонду бюджету становили **19,3 млрд грн** (на 5,6% нижче плану). За

[1] Усі планові показники у бюджетному барометрі враховано згідно з розписом Держбюджету-2024 станом на 1 грудня 2024 року

результатами останнього дослідження нелегального ринку тютюнової продукції, його наявність призведе до 23 млрд грн несплачених податків у 2024 році, проте це менше, ніж у 2023 році.

Чисті доходи від внутрішнього ПДВ у листопаді становили 20,7 млрд грн (-24,7% до плану). Частково це зумовлено вищим за середнє у цьому році (12,7 млрд грн) відшкодуванням платникам – 15 млрд грн. Надходження імпортного ПДВ у сумі 39,8 млрд грн були нижчими за планові на 23% через зменшення обсягу оподатковуваного імпорту.

Надходження рентної плати за користування надрами до загального фонду держбюджету склали 3,7 млрд грн, що на 28,6% нижче від плану, через зниження світових цін. Втім, варто очікувати більших надходжень у майбутньому, оскільки незважаючи на повномасштабну війну та завдяки податковим пільгам нафтогазовий сектор в Україні розвивається. Очікується, що у 2024 році сумарно буде закладено більше 140 свердловин (за січень-вересень 2024 року закладено 102 свердловини, а минулого року Укргазвидобування ввело в експлуатацію 86 нових свердловин).

Ввізне і вивізне мито було сплачено у розмірі 3,7 млрд грн, на 8,2% нижче запланованого, що пов'язано зі зменшенням обсягів оподатковуваного імпорту, в тому числі через застосування митних пільг.

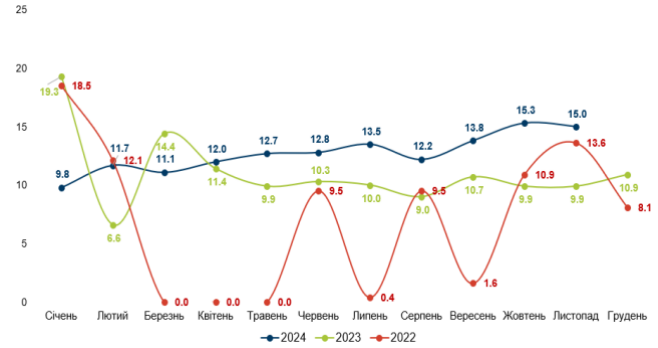
(2) У листопаді касові **видатки** загального фонду держбюджету становили рекордні в цьому році **340,2 млрд грн**, що на 6,7% менше від запланованого (згідно з розписом планувалося 364,6 млрд грн). За 11 місяців цього року видатки виконані на 93% від плану на цей період (2996,9 млрд грн фактично при 3221,3 млрд грн за планом). При цьому видатки досягли 84,5% річного плану. За результатами року очікується невиконання низки бюджетних програм.

(3) У листопаді дефіцит загального фонду державного бюджету планувався в розмірі **189,4 млрд грн**. Фактичну суму дефіциту загального фонду державного бюджету Міністерство фінансів у оперативній інформації не оприлюднило. За нашими приблизними оцінками (припускаємо, що в листопаді були надані та повернуті усі передбачені планом суми кредитів із загального фонду державного бюджету, а це **2,3 млрд грн** повернутих і **6 млн грн** наданих кредитів), його розмір може становити **117,9 млрд грн**, що становить **62,2%** планового показника. Менший за плановий дефіцит вдалося досягти завдяки двом причинам - у листопаді до державного бюджету надійшов грант у розмірі **56,7 млрд грн** та на **6,7%** недовиконані планові показники за видатками.

(4) У листопаді до державного бюджету надійшло 212,3 млрд грн (5,1 млрд дол. США) позик від іноземних партнерів. Зокрема:

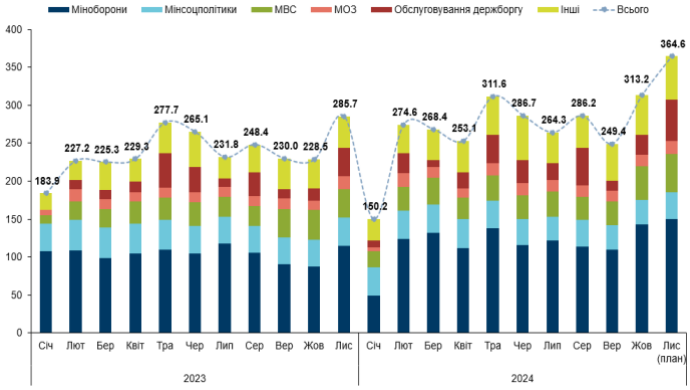
- 198,4 млрд грн (4,8 млрд дол. США) кредиту через проєкт Світового банку "Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні" (PEACE in Ukraine);
- 9,7 млрд грн (235 млн дол. США) від Японії в рамках нових системних проєктів Світового банку "Стійке, інклюзивне та екологічно збалансоване підприємництво" (RISE) та "Підвищення доступності та стійкості освіти в умовах кризи в Україні" (LEARN);
- 4,2 млрд грн (100 млн дол. США) пільгового фінансування від Кореї.

Рис. 2. Бюджетне відшкодування ПДВ у 2022–2024 роках, млрд грн

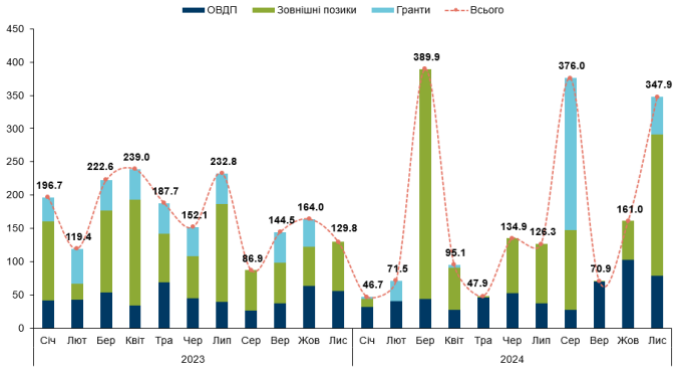
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 3. Фактичний розподіл видатків держбюджету в січні-листопаді 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 4. Фінансування бюджету в січні–листопаді 2023 і 2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

(5) Окрім зовнішнього фінансування, у листопаді Мінфін залучив **78,9 млрд грн** від розміщення ОВДП, з яких **21 млрд грн** або **26,6%** – бенчмарк облігації (за рахунок яких банки мають змогу покривати до 60% обов'язкових резервів), а **7,8 млрд грн** або 9,9% були номіновані в іноземній валюті.

Сума залучених у листопаді коштів від розміщення ОВДП стала однією із найбільших від початку повномасштабного вторгнення. Подібна ситуація спостерігається протягом останніх трьох місяців. Причиною значних запозичень протягом вересня-листопада може бути зниження дохідності за депсертифікатами НБУ та політики

обов'язкового резервування банками, а також налагодження комунікації між Мінфіном, НБУ та банками. З 20 вересня 2024 року знижено ставку за тримісячними депсертифікатами з 16,5% до 15,5% (ставка за депсертифікатами овернайт дорівнює обліковій ставці НБУ - 13%) та ухвалено рішення НБУ про збільшення з 11 жовтня з 50% до 60% частки обов'язкових резервів, яку банки мають змогу покривати за рахунок бенчмарк-ОВДП. Протягом листопада сума ОВДП в обігу, якими володіють банки, виросла на 50,9 млрд грн і на кінець листопада становила 870,2 млрд грн, а це 48,2% від усіх облігацій в обігу (1,8 трлн грн).

Загалом залучених за 11 місяців 2024 року в результаті розміщення ОВДП коштів вистачило для здійснення платежів з погашення ОВДП – залучено **559,4 млрд грн,** погашено **357,3 млрд грн**. Однак сума коштів лише на **11,2 млрд грн** перевищувала обсяг витрат на погашення і обслуговування внутрішнього державного боргу за цей період.

(6) Всього у листопаді на погашення та обслуговування боргу витрачено **85,7 млрд грн**, з яких **84,4%** або **72,3** млрд грн - на внутрішній борг. Загалом у листопаді 2024 року з усіх джерел надійшло на **205,6 млрд грн** більше коштів, ніж витрачено на погашення та обслуговування державного боргу**.** За 11 місяців 2024 року таке перевищення становило **797,9 млрд грн** (залучено **1544,3 млрд грн**, витрачено **746,4 млрд грн**).

(7) У листопаді 2024 року до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 42,7 млрд грн, основними джерелами яких були:

- 22,9 млрд грн ПДФО,
- 7 млрд грн єдиного податку,
- 2,6 млрд грн акцизного податку.

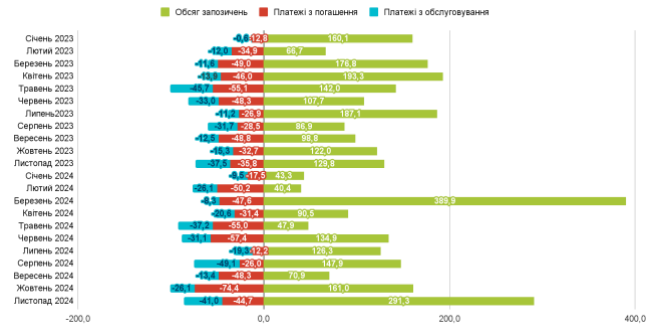
Міжбюджетні трансферти становили 16,4 млрд грн, зокрема базова дотація – 1,8 млрд грн (100% плану), додаткові дотації – 0,8 млрд грн (100% плану).

(8) У листопаді 2024 року загальний обсяг надходжень від **ЄСВ** був **49,1 млрд грн**, що на 8,6 млрд грн (або 21,2%) більше, ніж за листопад 2023 року (рис. 8-9). Таке зростання пояснюється підвищенням заробітних плат, викликаним дефіцитом робочої сили, а також збільшенням мінімальної зарплати до 8000 грн (порівняно з 6700 грн у 2023 році).

(9) У листопаді 2024 року **доходи Пенсійного фонду** збільшилися на 8,9 млрд грн, або на 13,9% порівняно з листопадом попереднього року, досягнувши **72,9 млрд грн** (рис. 6). Основним фактором цього зростання став приріст власних надходжень ПФУ на 10,3 млрд грн (на 25,6%) порівняно з аналогічним періодом минулого року. Власні доходи ПФУ на 99% формуються за рахунок надходжень від сплати ЄСВ.

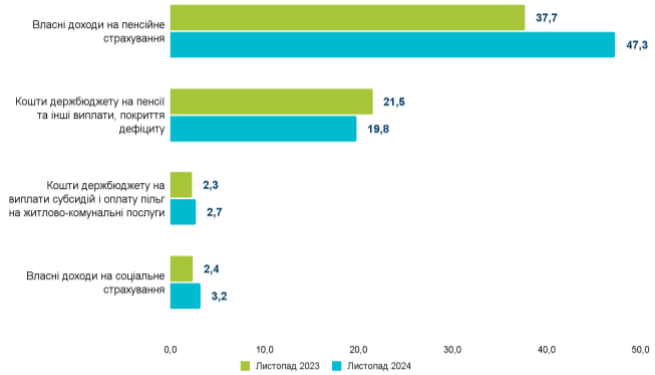
У листопаді загальна сума **видатків Пенсійного фонду** становила **69,9 млрд грн**, що на 7,0 млрд грн, або на 11,1%, більше порівняно з аналогічним періодом минулого року (рис. 7). Це зростання пов'язане з підвищенням витрат на пенсійні виплати внаслідок цьогорічної індексації та перерахунку пенсій, що призвело до збільшення цих видатків на 5,3 млрд грн до 62,7 млрд грн. Крім того, витрати на виплати субсидій і оплату пільг на житлово-комунальні послуги виросли на 774 млн грн до 2,7 млрд грн, а видатки з соціального страхування виросли на 311 млн грн - до 2,9 млрд грн.

Рис. 5. Обсяг запозичень, погашення та обслуговування державного боргу України у січні–листопаді 2023-2024 років, млрд грн

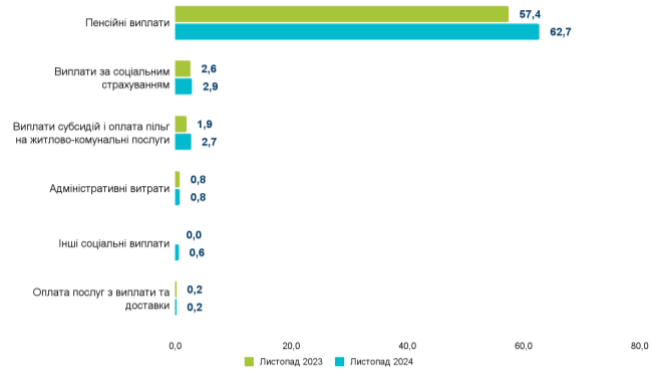
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 6. Структура доходів Пенсійного фонду України у листопаді 2023–2024 років, млрд грн

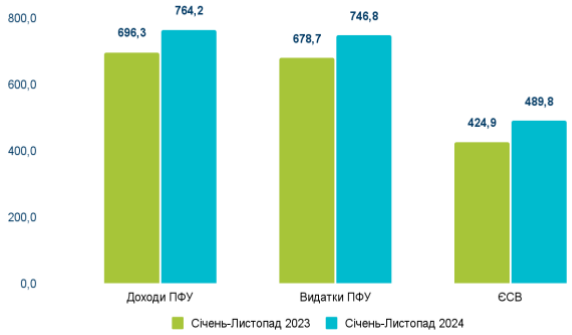
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 7. Структура видатків Пенсійного фонду України у листопаді 2023–2024 років, млрд грн

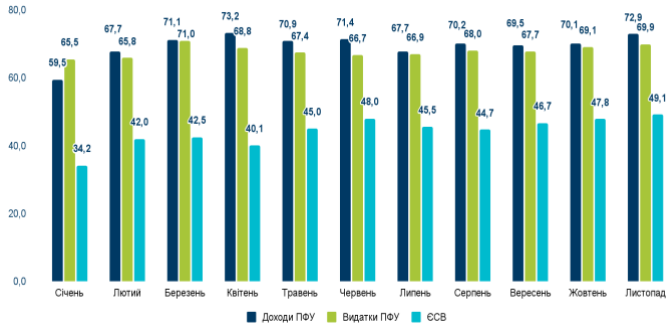
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 8. Доходи та видатки Пенсійного фонду, сукупні надходження від ЄСВ за січень-листопад 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Рис. 9. Помісячна динаміка доходів та видатків Пенсійного фонду, сукупних надходжень від ЄСВ у січні–листопаді 2024 року, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Таблиця 1. Зовнішні джерела залучення фінансових ресурсів* за січень–листопад 2024 року

Джерела	Обсяг, млрд грн (млн дол. США, млн євро, млн кан. дол.)
Позика ЄС в рамках Ukraine Facility	₴457,2 (€10590)
Кошти від Уряду Канади	₴70,1 (CA$2400)
Надходження коштів від МВФ	₴169,6 ($4180)
Позики Світового банку в рамках фінансування проекту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE in Ukraine)	₴198,4 ($4800)
Позика МБРР на підтримку політики розвитку та відновлення	₴54,9 ($1400)
Позика МБРР в рамках фінансування проекту «Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та ефективності» (INSPIRE)	₴11,3 ($297)
Позика МБРР в рамках фінансування «Екстреного проекту надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України» (ARISE)	₴8,9 ($229,4)
Позики Світового банку в рамках фінансування проекту «Стійке, інклюзивне та екологічно збалансоване підприємництво» (RISE)	₴5,4 ($130)
Позики Світового банку в рамках фінансування проекту «Підвищення доступності та стійкості освіти в умовах кризи в Україні» (LEARN)	₴4,4 ($105)

*за винятком грантів
Джерело: Міністерство фінансів України

Таблиця 2. План та факт виконання державного бюджету (за загальним фондом) у січні–листопаді 2024 року, млрд грн

Показники	Січень		Лютий		Березень		Квітень		Травень		Червень		Липень		Серпень		Вересень		Жовтень		Листопад		Всього	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Доходи, в т.ч.	***92,4***	***116,0***	***140,9***	***188,6***	***149,8***	***164,3***	***118,6***	***154,6***	***139,6***	***151,8***	***127,8***	***138,0***	***114,1***	***118,2***	***155,3***	***387,4***	***126,2***	***122,9***	***133,3***	***129,0***	***172,9***	***220,0***	***1 470,9***	***1 890,8***
ПДФО	*13,3*	*13,0*	14,8	15,9	15,3	16,0	16,4	16,8	16,6	17,5	17,6	18,0	17,6	19,9	16,9	17,5	17,5	20,2	20,9	23,3	21,7	22,8	188,6	200,9
Податок на прибуток	*2,3*	*2,0*	49,0	66,8	46,6	60,1	2,3	3,2	36,9	42,1	2,2	5,5	2,2	5,5	36,9	42,2	2,2	5,6	3,0	6,1	37,1	44,3	220,7	283,4
Рентна плата за користування надрами	*3,9*	*3,5*	5,0	3,7	3,9	2,2	4,3	5,3	5,2	5,4	4,3	3,4	4,1	4,6	5,2	4,6	4,3	3,7	4,3	2,8	5,2	3,7	49,7	42,9
Акцизний податок	*9,7*	*12,2*	11,8	12,6	14,0	14,5	15,3	17,3	16,4	17,2	17,2	17,3	18,1	18,6	19,0	20,0	21,7	21,3	19,1	19,2	20,4	19,3	182,7	189,5
«Внутрішній» ПДВ (сальдо)	*27,2*	*35,1*	17,7	15,3	21,8	18,5	21,1	23,2	21,7	20,2	21,8	19,6	23,7	21,3	23,0	21,7	25,6	22,6	28,6	24,4	27,5	20,7	259,7	242,6
«Імпортний» ПДВ	*29,7*	*37,0*	35,3	32,0	40,5	40,1	34,5	39,3	34,1	38,6	37,3	37,1	41,2	38,4	44,7	39,8	47,2	40,2	49,1	41,9	51,7	39,8	445,3	424,2
Ввізне і вивізне мито	*3,1*	*4,6*	3,7	3,3	4,1	4,3	3,5	4,0	3,7	3,9	3,7	3,7	4,1	3,7	4,4	4,0	4,1	4,1	4,8	4,2	4,7	3,9	43,9	43,7
Видатки	***223,1***	***150,2***	***298,8***	***274,6***	***265,5***	***268,4***	***273,3***	***253,1***	***341,1***	***311,6***	***332,6***	***286,7***	***267,7***	***264,3***	***251,6***	***285,2***	***303,3***	***249,3***	***338,1***	***314,2***	***364,6***	***340,2***	***3 259,7***	***2 997,8***
Дефіцит (-) / профіцит (+)*	***-130,4***	***-33,3***	***-156,1***	***-85,6***	***-112,7***	***-103,8***	***-148,2***	***-97,0***	***-198,3***	***-157,9***	***-199,3***	***-148,4***	***-134,1***	***-145,8***	***-93,0***	***102,6***	***-175,7***	***-125,9***	***-201,9***	***-182,7***	***-189,4***	***-117,9****	***-1 739,1***	***-1 095,7***
Джерела фінансування дефіциту																								
Чисті запозичення	**106,5**	**25,8**	**126,9**	**-9,8**	**129,5**	**342,3**	**60,0**	**59,1**	**64,4**	**-7,1**	**83,0**	**77,5**	**136,2**	**114,1**	**127,5**	**121,9**	**355,5**	**22,6**	**92,6**	**86,6**	**81,7**	**246,6**	**1 363,8**	**1 079,6**
Запозичення	*125,0*	*43,3*	*179,8*	*40,4*	*183,2*	*389,9*	96,3	90,5	123,5	47,9	142,5	134,9	156,3	126,3	767,9	147,9	427,1	70,9	163,6	161,0	132,6	291,3	2 497,8	1 544,3
Погашення	*-18,5*	*-17,5*	*-52,9*	*-50,2*	*-53,7*	*-47,6*	-36,3	-31,4	-59,1	-55,0	-59,5	-57,4	-20,1	-12,2	-640,4	-26,0	-71,6	-48,3	-71,0	-74,4	-50,9	-44,7	-1 134,0	-464,7

* розмір дефіциту не дорівнює арифметичній різниці між доходами та видатками, оскільки на розмір дефіциту додатково впливає обсяг надання кредитів з державного бюджету, та їх повернення
**розрахунок Центру
Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 3. Основні показники фінансування державного бюджету, млрд грн

Показники	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад
Всього надійшло млрд грн, у тому числі:	43,3	40,4	389,9	90,5	47,9	134,9	126,3	147,9	70,9	161,0	291,3
у % до плану (за весь період)	*34,6*	*25,8*	*212,8*	*94,0*	38,8	94,7	80,8	19,3	16,6	98,4	219,7
Від розміщення ОВДП, млрд грн, у тому числі:	32,0	40,3	44,0	27,0	46,2	52,9	36,8	27,7	70,5	103,1	78,9
у гривнях, млрд грн	*12,7*	20,6	33,0	25,2	41,3	36,7	25,3	27,7	46,0	79,9	71,1
у іноземній валюті у перерахунку в млрд грн (млн дол. США+ млн Євро)	*₴ 19,3 ($250+€235)*	*₴ 19,7 ($218,4+ €274,8)*	*₴ 11,0 ($281,1)*	*₴ 1,8 (€42,3)*	4,9 (€113,6)	16,2 ($400)	11,5 ($280,4)	-	24,5 ($510,5+€93)	23,2 ($561,9)	7,8 ($188)
Із зовнішніх джерел, млрд грн	11,3	0,1	345,9	63,5	1,7	82,0	89,5	120,2	0,4	57,9	212,3
Платежі з погашення державного боргу, млрд грн	17,5	50,2	47,6	31,4	55,0	57,4	12,2	26,0	48,3	74,4	44,7
у % до плану за весь період	*94,6*	*94,9*	*88,6*	86,5	93,1	96,5	60,7	4,1	67,5	104,8	87,8
Платежі з обслуговування, млрд грн	9,5	26,1	8,3	20,6	37,2	31,1	19,3	49,1	13,4	26,1	41,0
у % до плану за весь період	*90,5*	*97,8*	*66,9*	127,2	82,3	78,3	98,0	124,3	128,9	72,5	75,2

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

* * *

Автори:
Юлія Маркуц, Ліна Задорожня, Тарас Маршалок, Інна Студеннікова, Дмитро Андрієнко, Тетяна Лутай
Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки